

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Абрамів О.В.

викладач,

Львівський державний університет фізичної культури

РОЛЬ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ НЕМОВНИХ ВУЗІВ

Процес оволодіння іноземною мовою розглядається як процес набуття комунікативної компетенції – сукупності знань і умінь учасників міжкультурної комунікації, інтеракції в цілому, в спілкуванні в різноманітних умовах (ситуаціях) із різними комунікантами рівень якої повинен бути не нижче такого, що дозволяє використовувати мову практично, а метою навчання є засвоєння і оволодіння іноземною мовою як засобом вираження своїх думок.

Комунікативний підхід є пріоритетним у теорії та практиці навчання мов. Принцип комунікативності передбачає побудову процесу навчання іноземної мови як моделі процесу реальної комунікації. Принцип комунікативності має на увазі збереження в навчально-мовленнєвій практиці основних характеристик і умов природного процесу спілкування: вмотивованість висловлювань, їх спрямування на конкретну особу, ситуативність, варіативність, емоційне забарвлення тощо.

Згідно з програмою з іноземних мов студенти повинні вміти самостійно розв'язувати комунікативні завдання в межах мовленнєвих ситуацій, визначених програмою.

В сучасному освітньому просторі особливої ваги набуває принцип комунікативності, який передбачає таку організацію процесу навчання, за якої моделюються риси реального процесу комунікації, в результаті чого студенти вдосконалюють мовленнєві навички та уміння з метою можливого використання іноземної мови як засобу спілкування в майбутньому.

Великі можливості для реалізації вказаного принципу має діалог, який, за своєю суттю, є конкретним способом існування людини, її іманентною характеристикою. Процесуальні форми діалогу розрізняють залежно від того, чи здійснюється він за допомогою слів, чи паралінгвістичних засобів (жестів, міміки тощо), чи практичних дій. В реальних умовах найчастіше діалог здійснюється у змішаних формах. Діалогічні відносини мають місце тоді, коли один партнер сприймає цілісний образ іншого на основі визнання його належним до певної спільноти, до якої він зараховує і самого себе, звідси впливає, що сторони діалогічної взаємодії створюють колективний суб'єкт.

Діалогічне мовлення – це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Тому в межах мовленнєвого акту кожен з учасників по черзі виступає як слухач і як мовець. Діалогічне мовлення є основою

комунікативного методу навчання спілкуванню. Воно характеризується певними комунікативними, психологічними та лінгвістичними особливостями, серед яких варто виділити, насамперед, комунікативний аспект, при оптимальному врахуванні якого мінімізується емоційна напруга та усувається односторонній характер спілкування. З психологічної точки зору діалогічне мовлення завжди вмотивоване. Проте, в умовах навчання мотив сам по собі виникає не завжди. Саме тому необхідно створити умови, за яких у студентів з'явилось б бажання та потреба щось сказати, передати почуття, подискутувати. Крім того, сприятливий психологічний клімат на занятті, доброзичливі стосунки, зацікавленість у роботі сприятимуть вмотивованості діалогічного мовлення, що є безпосереднім завданням викладача. Діалог передбачає зорове сприйняття співрозмовника й певну незавершеність висловлювань, що доповнюється позамовними засобами спілкування (мімікою, жестами, пантомімікою).

Найбільш типовими комунікативними завданнями є: розпитати, попросити, запропонувати, повідомити, описати, розповісти, пояснити, оцінити, заперечити, обґрунтувати. Для цього студенти мають оволодіти різними функціональними типами діалогів. Існує чотири основних типи: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обмін враженнями та діалог-обговорення.

Діалог-розпитування може бути одностороннім або двостороннім. У першому випадку ініціатива запитувати інформацію належить лише одному партнеру, у другому – кожному з них. Двосторонній діалог-розпитування розвиває ініціативність обох партнерів, характерну для природного спілкування. Діалог-домовленість використовується при вирішенні співрозмовниками питання про плани та наміри, він є найбільш посильним для студентів. Наступним за складністю є діалог-обмін враженнями, метою якого є виклад власного бачення якогось предмета, події, явища, коли співрозмовники висловлюють свою думку, наводять аргументи для доказу, погоджуються з точкою зору партнера або спростовують її. При цьому ініціатива ведення бесіди є двосторонньою. Найскладнішим для оволодіння є діалог-обговорення, коли співрозмовники прагнуть виробити якесь рішення, дійти певних висновків, переконати один одного в чомусь.

Державні стандарти з іноземної мови передбачають уміння без попередньої підготовки встановлювати і підтримувати спілкування із співрозмовниками у межах визначеної тематики і сфер спілкування; ініціювати та завершувати спілкування, використовуючи для цього відповідні зразки мовленнєвого етикету прийнятого в країні, мова якої вивчається; ініціювати і підтримувати діалоги; аргументовано доводити співрозмовникові власну точку зору [1, с. 156].

Студенти оволодівають різними типами діалогів на основі складної системи мовленнєвих навичок і вмінь, зумовлених лінгвістичними і психологічними особливостями діалогічного мовлення. Навички і вміння формуються поетапно в процесі виконання системи вправ.

В навчанні діалогічного мовлення можна виділити три етапи: 1) засвоєння діалогічних єдностей (діалогічна єдність – сукупність реплік, що характеризується структурною, інтонаційною та семантичною завершеністю); 2) засвоєння мікродіалогів (мікродіалог розглядають як засіб вираження основних комунікативних інтенцій партнерів по спілкуванню. Він є імпліцитною структурою, основою розгорнутого діалогу і включає взаємопов'язані ланцюжки діалогічних єдностей, які ще називаються діалогічним цілим.

Мікродіалоги відрізняються від діалогічних єдностей не лише обсягом, але й своєю відносною завершеністю. Власне діалог (розгорнутий діалог) складається з двох-трьох мікродіалогів); 3) самостійне складання власних діалогів (діалог – це різновид прямої мови, одна з форм передачі чужої мови, мови двох чи більше осіб).

На усіх трьох етапах може застосовуватись рольова гра. Гра допомагає зробити процес навчання цікавим. Під час рольової гри студенти виступають суб'єктами ігрового процесу, його активними творцями. У грі навіть інтелектуально-пасивний учасник спроможний виконати таке завдання, яке важко дається у звичайному житті, тому що тут існує певна умовність і немає жорсткої смуги оцінювання.

Відчуття рівності, атмосфера захопленості дають можливість учасникам подолати скутість, зняти мовний бар'єр, втому, знизити тривожність, напруження, негативне ставлення до навчальної діяльності, тощо. Рольова гра орієнтує на планування особистої мовленнєвої поведінки і прогнозування поведінки співрозмовника. Рольова гра передбачає елемент перевірення у представника певної соціальної групи, професії, тощо. Через це рольові ігри часто сприймаються як реальна дійсність: учасники дістають у них можливості для самовираження, яке здійснюється у рамках цих ролей.

У відповідності із вищезгаданим рольову гру можна розглядати, як прийом та засіб особистісно-орієнтованого підходу. Адже умови і проведення гри надають можливості для здійснення індивідуалізації: підбору мовленнєвих партнерів і груп з урахуванням спільності їх інтересів, варіативних мовленнєвих завдань, підбору мовленнєвих партнерів з урахуванням їх стилю володіння іноземною мовою, розмежування режимів виконання та обсягу вправ для студентів з різним типом володіння мовленнєвою діяльністю, тощо.

З метою найповнішого врахування інтересів студентів, їх бажань, нахилів і життєвого досвіду, перед початком роботи над темою їм можна запропонувати організувати попереднє прослуховування діалогів різних функціональних типів. Це дасть змогу продемонструвати той рівень мовлення, якого вони мають досягти або до якого наблизяться в процесі роботи над темою, побачити кінцевий результат. Тут багато залежить від уміння викладача дати правильну настанову, зорієнтувати на адекватне сприймання діалогів.

Застосування рольової гри позитивно впливає на розвиток навичок і вмінь вести діалог: збільшується обсяг висловлювання і темп мовлення, діалогічні єдності стають більш різноманітними, підвищується ініціативність,

емоційність висловлювань тощо. Крім того, рольова гра створює сприятливий психологічний клімат на занятті, збуджує інтерес до вивчення предмета, прагнення до участі у спілкуванні. Проте слід пам'ятати, що рольова гра є лише засобом для оволодіння іншомовним спілкуванням, максимально наближеним до реального, тому на кожному етапі роботи студенти повинні залучатися до спілкування з власної ініціативи, розпитуючи один одного і домовляючись про екскурсії та подорожі, обмінюючись враженнями від спектаклю чи фільму на основі подій, що відбувалися в реальній дійсності.

Отже, рольова гра допомагає спілкуванню, сприяє передачі накопиченого досвіду, одержанню нових знань, правильній оцінці вчинків, розвитку комунікативних навичок людини, її пам'яті, уяви, таких рис, як колективізм, активність, дисциплінованість, спостережливість, уважність. Крім того, що рольові ігри мають величезну методичну цінність, вони просто цікаві як викладачеві, так і студентіві.

Список використаних джерел:

1. Проблеми викладання іноземних мов у немовному вищому навчальному закладі: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 18 березня 2011 р. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2011. – С. 188.
2. Сура Н. А. Методичне забезпечення та організація навчання курсу професійно орієнтованого спілкування іноземною (англійською) мовою у ВНЗ // Вісник ЛДПУ ім. Т. Г. Шевченка. – 2003. – № 7(63). – С. 205–207.

Бубела Р.І.

викладач,

Львівський державний університет фізичної культури

МОТИВАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НЕМОВНОМУ ВНЗ

На сучасному етапі розвитку суспільства, під час глобалізації усіх сфер суспільних відносин відбувається підвищення уваги до вивчення іноземної мови, і проблема мотивації у навчанні іноземної мови стає досить актуальною. Сучасний професіонал має бути не лише носієм спеціальних знань та вмінь, але і перш за все, активним соціальним суб'єктом, котрий прагне до творчого виконання своїх професійних обов'язків та особистісно-професійного саморозвитку, що є можливим лише за умов достатньо високого рівня професійної мотивації. З огляду на це, проблема формування мотивації до вивчення іноземної мови студентами є однією із актуальних у процесі становлення особистості майбутнього спеціаліста. У зв'язку з цим одним із важливих завдань підготовки фахівців було і залишається завдання вивчення іноземних мов не лише в мовних, але й в немовних ВНЗ. В сучасних умовах перед викладачем іноземної мови постає завдання пошуку і дослідження